

— v muži mislili. To misel najdemo pri starih Indih, kakor njihove svete bukve Vede poterjujejo. V Rigvedi<sup>1)</sup> stoji, da je Indra hude duhe vergel čez 90 potokov. O mužnatem peklu pri starih Germanih sta Dietrich<sup>2)</sup> in Simrock obširno utemeljito pisala; o enaki veri starih Slovanov sem jaz potrebne dokaze navel v svojem gori omenjenem spisu o bogu Latovu, Latonu, kterege je sam stari polski kronist Dlugosz s podzemeljskim božanstvom Plutom primerjal. Slovensko-panonski Latovčani so toraj utegnili svoje ime dobiti ali po mužnati legi svojih prebivališč, ali pa po častji božanstva Latova kaznitelja mertvih, kar je celó dosledno, ako premislimo, da mestu, v katerem je bilo Trebnje — cuda, in kjer je vladal božji sod, je najpristojniše častje boga kaznitelja vsake krivice.

Da spet na sekiro nazaj pridemo, moremo še vediti, da je sekira najljubše orožje starim Slovanom bila. Že gori smo čuli, o „securis bellica“ polabskih Slovanov. Ibn — Foszlan, Arabljan iz perve četverti 10. stoletja, piše o Rusih: Vsak ima sekiro, nož in meč pri sebi. Brez tega orožja ne boš jih nikdar vidil (glej Ibn-Foszlan, str. 5, versta 7).

Znano je vsem, da tudi naši Pohorci in Gorenci nikdar ne grejo brez sekire iz hiše, kakor tatranski pastirji zmiraj s seboj nosijo svojo valaško = pastirsko sekiro, sansk. vallyu, pastir, slov. Volos, Veles, Valis bog pastirjev in črede. Tako je tudi našim planinskim pastirjem sekira vsigdar tovaršica.

Preden pasklenem ta svoj spis, kateri gotovo bode jako zaunemal kritične poznatelje slovanskega starinstva, hočem še pozornost svojih čitateljev obrniti na slovenske grobne mogile.

Gori omenjeni Arabljan Ibn-Foszlan (str. 21) piše o starih Rusih, da so ruski zemljaci na vsacega umerlega imenitnega Rusa, potem ko so ga bili sožgali, nasipali mogilo, v sred nje pa postavili bukovo desko, na kateri je bilo ime umerlega, kakor tudi ime ruskega kralja urezano. Dokaza dovelj, da so stari Rusi umetnost pisave poznali.

Naš slavni Valvazor (Die Ehre des Herzogthums Krain IV, 567) omenjuje grobov (piše, da jih je čez tristo) na gori Belšici (Beuscheza), ktera mejí Koroško in Kranjsko. Grobni kamni imajo napise, katerih Medicinæ Doctor Johannes Baptista Petermann žalibog! ni izpisal. Je li še se ti grobi najdejo, in je li še tudi kamni tam ležijo? Kdo je junak in skoči na Belšico? — Utegnili bi se po slovenskih planinah še kakošni ostanki staro-slovenskih žertvenikov in božjih hramov najti; saj je Slovenec še v kerščanski dôbi rad po visokih gorah cerkve postavljaj. Boga groma so večidel častili po planinah na visokih gričih, zato se še tudi planine velijo po germiljavici, na priliko: Grmnik, ponemčeno v Griming, 7425' znana visoka gora na gornjem Štírskem blizo Idenika.<sup>3)</sup> Ne samo nemška oblika imena te gore, temoč tudi imena bližnjih krajev, kakor Tauplitz = Toplice, ali pa Duplice, ker v dupli kraj leži, Gritschenberg od grič = berg, Zlem = Slem, Slemen (ktero ime ima več

zero, mužo, močvirno, je zmiraj voda. Primeri irsko: enach, eanach, palus, vediški: anna, voda, moravsk.: Hana, ime reke, Anas = Ens, ime reke. Po vodi so dobile posode svoje poznamovanja kakor hydria iz ὑδωρ, voder, vodrica iz voda, in gori imenovane besede: latavca, bečva, bačva, panica itd. Na doljnem ptujskem polji latavca = Milchsüssel, in skor po vsem Kranjskem latvica.

<sup>1)</sup> Rigveda ed. Rosen CXXI. 13. <sup>2)</sup> Dietrich „Zeitsch. für deutsch. Alterth.“ VII, 304—328. IX, 175—186. Simrock „Handbuch der deutschen Mythol.“ I. 164. <sup>3)</sup> Idenik ponemčeno Irdning = Idernik, od staroslov. ida, ider, Bergwald, zato ime Idria, pri starih Frygih ἰδῆ tudi ložnat breg. V sredovečnih pismih še se najde: Ydenich, Jedenike, Idenich (glej Muchar „Gesch. der Steierm.“ II. str. 75.

gor po Slovenskem), Döllach = v Dolah itd. poterjujejo, da je Grimming = Grmnik, Donnersberg. Tudi učeni J. Grimm je enakih misel („Mythol.“ str. 155). Kakor indiški Zeus — Jupiter Indra je bil bog moči, in se o njem pravi, da je z neizmerno močjo rojen „amitaudža adžajata“<sup>1)</sup> in se veli Čačipati = Sekopan, Čakra = Sekol\*), — kakor se germanski bog groma Thôr veli: „fadir Thrudar“, oče moči, „thrudgr âss“, močni silni bog,<sup>2)</sup> — tako se je tudi velel slovenski Perun, Taran: Jar, Jarina, Jarovit, Jaroslav, Jaromar, Jaromir \*\*) = validus, validi nomen habens, valetudine, vi, fortitudine clarus. Ker vit izvirno to pomenjuje, kar škand. âss, lucidus, der Lichte, torej Jarovit = thrudgr âss. Pa kakor je indiški Indra tudi se častil kot pomočnik in branitelj življenja, zakona, obiteljev roda, doma, stanovališč, zdravja<sup>3)</sup> in se velel zategadel Maghavan, der helfende, Sadaspati = Hauses-Herr, ad sada = sed v besedah: sedlò = selo, Wohnung, Wohnsitz, tak tudi slovenski Perun, zato imena: Mogimar, Magur, Mogit, Mogius, Mogirus, ktere polatinčene najdemo v Adjutorinus, od magam, adjuvo, helpe; — celo v Petuji na Štírskem je viditi rimsk kamen z napisom: IARMOGIO augusto sacrum. IARMOG = validus, potens adjutor.

(Dalje sledí.)

## Iz potne bisage.

### Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

#### IV. Pismo.

Dragi stric!

Pridši iz Podlipe v Ljubljano nazaj, sem že najdel domá prijatla Miloslava. Da sva se serčno sprejela, si lahko mislite, dragi striček! Ne bom Vam tedaj tega na dalje popisoval.

Še tisti dan sva obiskala Vodnikovo zibelko. Akoravno iskreno častim Vodnika našega, me je vendar to mesto dosti bolj razžalostilo kakor razveselilo. Kako to? bote me vprašali. Ali ni Vodnikova slovesnost pokazala, da slovenski narod in posebno Ljubljančani tudi vejo, kaj je „kult“ domoljubni? Res je to, — al mlačnost pri udeleževanju doneskov za njegov spominek me je iz solčnih višav prestavila v meglene nižave. Ali ne pogrešamo mnogo mnogo tistih, ki se vsaki pot repenčijo „Slovenec“? Vzemite, dragi stric, imenik dariteljev v roke in z lučjo išite njih imen — našli jih ne bote! Oj, dragi Mirko Bogović, Ti si pač resnico govoril, ko si v Svoji pesemci pel, ki nam jo je gospod Malavašič v „Novicah“ nekđaj poslovenil:

Ali so to domorodci,  
Kteri od reči narodnih  
Govoriti dokaj znajo,  
Pa u prid stvari ugodnih  
Tudi vinarja ne dajo?

Ali so to domorodci,  
Kteri prav kot prismojenci  
Iz vsega deró se gerla  
Noč in dan: „Mi smo Slovenci!  
Naša reč še ni umerla?“

<sup>1)</sup> Rigvéda, ed. Rosen XI, 4. <sup>2)</sup> „Zeitschrift für deutsche Mythol.“ II, 332.

\*) Čači, Čakra od korenike sah = sakh, posse, valere, sahas = saghas, sakhās, vis. Po moči ima bik, sansk. stthûra, der Starke, svoje poznamovanje, tako tudi slov. in horvatsk. sek, močen ogersk vol, irski seghu, Büffel = bujvol, bivol. Na Štírskem kraj Ščavnice se močen človek veli sekia = sekel = Čakra.

\*\*) Obširniše glej v mojem spisu: „Ueber den Gott Jarmogius“ v „Mittheil. des hist. Vereins für Krain.“

<sup>3)</sup> Glej Samaveda, Benfey I, 5, 2, 3, 10. Rigveda, Rosen, XXI, 5. <sup>2)</sup> Rigveda, Rosen, X, 2. Samaveda, Benfey, 1, 2, 1, 5, 9.

Ali so to domorodeci,  
 Ki le, kadar jim je glava  
 Polna piya, polna vina  
 Vpijejo: „Živi naj Slava,  
 Narodnost in domovina!“

Pa pustimo te! — Ali ne pogrešamo tudi toliko čislanih oseb, ktere je Bog obdaril z dostojanstvom in premoženjem, kateri bi lahko s svojim udeležtvom pokazali, da so prijatli reči domače, kateri bi domači reči lahko dali močen pogon in krepek napredek? Kadar gré za poštenje naroda, tam je treba velikodušnosti, in kolikor večja je oseba, toliko višje se v taki priliki ima postaviti.

Vodnik je zaslužil, da ga imamo vsi v blagem spominu in da pokažemo to tudi djansko. Tù ne velja noben izgovor; vsaki je le — prazna pretveza! Če Vodnik tudi jezikoslovju ni bil slovensk Grimm in v zgodovinstvu ne Johannes Müller, v pesništvu ne Göthe, je vendar gledé dušnih okoliščin svojega naroda toliko storil, da je vreden visoko čislani biti.

„Neslano tišanje! Diletantizem, diletantizem je slovenska pisarija; kaj bodeš opravil pri ljudstvu, ki je še „mehr Volk als Nation!“ Tako mi bodo nasproti kričali neprijatelji slovenskega slovstva in slovenskih pisateljev. — Kaj bi rekel dragi stric, na takošen hrup? Najbolje se prikladajo tù verstice pesnikove:

„Wie doch die Menschen sich winden und wehren, —  
 Um nur das Gute nicht zu verehren.“

Na svetu ni postanka. Reke iděj tekó neprenehoma. Človeški duh hrepení po hrani. Ako mu ne daš domače, ktera je vendar zdravejša in naravniša memo ptuje, ti bode po ptuji segal. Leta 1848 in 1849 sem vidil s svojimi očmi, da so slovenski kmeti, kateri so nemški razumeli, segali po Heckerovih časopisih, in za pol leta so bili čili demokrati. Ako veržemo slovensko slovstvo za plot, smo svoj narod vergli ptujstvu v plen. Saj nam veličastni Koseski resnično žuga, rekši:

„Kdor zaničuje se sam, podlaga se tujcovi pēti!“

Saj nismo tako osamljeni, da bi mogli duhá časa hermetično zaterditi; železne kolomaje nam prinašajo od vseh četirih strani sveta zdrave pa tudi kužne robe naopačnega duha. Treba tedaj se na čelo narodnega duha postaviti, in sicer vsaki izobraženi člen naroda ima to dolžnost, in ker duh potrebuje živeža, kakor truplo, in sicer različnega, se tedaj skrbeti mora, da se mu ta živež pripravlja. Druga je, ako želimo, da naš narod zgubi narodni živelj, jezik, vero, narodne sporočila, — tedaj znamo roke v hlače utakniti in v blaženem „quietismu“ reči: „Na tem revnem svetu vse zgine!“ Al narod ni zginil, temoč zginil je le njegov jezik, narodna samostalnost, in iz nove zmesi izraša hermaphroditisk rod — polután. Potomci ne bodo blagoslavljalí tistih, ktere je Božja previdnost postavila za vodnike in učnike naroda, pa so zanemarili domače svetinje.

Kakor botanikar po enem perésu spozna celo zelišče, — kakor je Cuvier iz ene čunte (Knochen) celo žival sostavil, tako lahko spoznamo iz djanja človekovega njegov značaj. Ljubav do domovine pa je že bila pri starih neobraženih narodih glavna krepost. Kdor tedaj v kosmopolitičnem indiferentizmu živi, temu manjka moči volje in uma.

„Glej moralista, glej politikarja!“ bote, dragi stric, prebiraje te verstice, rekli; al recite mi, da nimam prav?

Pa naj je danes zadosti. Bog daj, da bi ne bil v vodo trobil, boba v steno metal, prazne slame mlatil!

Da ste mi zdravi! Živili Verbovčani, kateri niso še prenapeti kozmopoliti. Ves Vaš unučič Vicko.

## Národne šege štajarskih Slovincov.

### Ženitovanje okoli Rogateca na Štajarskem.

(Konec.)

Po poroki grejo na mal, to je na malo južino, navadno v kako gostivnico in se ondi do „večne luči“ po-

mudijo. Kadar „večno luč“ odzvoní, vsi angeljsko češčenje glasno molijo, potem jo pa godci zapojejo pa tudi zagodejo; pa toto pesem mora dever plačati godcom.

Potem gresta nevestni starašina in nevesta s ženskami naprej domú, za njimi pa gré ženinov starašina s svojo celo tovaršijo, — al duri so že spet zaperte in starašina mora drugič terkati in prositi, ako hoče svoje v hišo spraviti. Al takrat mora veliko vediti, ker se mu uganjke zastavljajo. Ko se že dosti naprašajo in tudi nasmejjajo, se usedejo za mizo, pa vselej tako, da ženin in nevesta v kotu sedita. Zdaj prinesejo juhe na mizo. Starašina prime kupico z vinom pa reče: „Pímo ta lepi, veseli glaž sv. Božjega močnega križa: Bog prekrižaj naše pitje, našo jed no celo gostivno mizo; Bog prekrižaj pa tudi vse otročičke, kateri se sami prekrižati neznajo: prekrižaj jih Bog oče, sin no sv. duh!“ Zdaj vsak eno kupico izpije in si križem kupice podajajo, godci pa „križovec“ zagodejo.

Na to ustane starašina in se odkrije rekoč: „Bodimo vsi ene misli!“ Na to začnejo vsi glasno moliti. Po dokončani molitvi pa pridno župajo.

Ko pečenka na mizo pride, spet starašina zdravico napije: „Bomo pa pili ta lepi, veseli glaž na čast troštjarju sv. duhu: požegnaj naše pitje, našo jed, naše pote no opravila, naše vinske gore, žitno polje; potroštaj vse bolnike no vse jetnike, potroštaj in požegnaj nas vse Bog oče, sin no sv. duh!“ Na toto zdravico vsak eno kupico izpije, godci pa jo od sv. Duha zagodejo.

Kadar pa štrukelj ali povijanča na mizo pride, prime starašina sopet kupico in napije rekoč: „Pili smo že vse lepe reči; pimo še pa na čast presvetemu sladkemu imenu Jezusu, Marii no sv. Jožefu, da bi mi toliko vredni bili, da bi mogli te tri sv. imena še na svojo zadnjo uro s pobožnostjo izgovoriti no na pomoč poklicati. Enkrat po tem revnem življenji pa da bi se v nebesih veselili z Bogom očetom, sinom in sv. duhom!“ Ta zdravica vsakega 10 krajcarjev stane. Zdajci začnejo godci prav korajžno gosti; starašina pa vzeme tanir in začne „štibro“ pobirati. V tem se pa pijejo zdravice gospodu farmeštru, žlahti, sosedom in tako dalje.

Okoli polnoči, ko začnejo purane na mizo nositi, naredi starašina še „larmo“ za kuharce, rekoč: „Bomo pa pili na čast sv. Florjana no na zdravje kuharce, pa vsakega bo koštalo 12 krajcarjev.“

Potem dever napije zdravico duhovnemu gospodu, ki so te mlade ljudi poročili, in pravi: „Da si bodeta bolj dobra, se bomo pa kušnili.“ Na to z desnico prime kupico, vodilo pa z levico, in si roke križem deneta, kakor da bi se pod pazdihó peljala, in tako vince spijeta. Na to mu godci zapojejo tako-le:

„To je 'na lepa kupica, zrelega vinca 'z sodica!  
 Kaj, velite, kaj velja? Kaj — en kušec le košta!  
 Le kušnita se — le kušnita se!“

Na to se kušneta, in sicer tako, da moški sedí, ženska pa vstane in možkega kušne, in to gré okoli mize, pa vsakega stane to 12 kraje.

Zdaj še naredi starašina, da morejo piti na čast materi Božji; pa vsak mora kako drugo cerkvo matere Božje zgovoriti; kdor nemore, „lèbêt“ plača; navadno 6 kraje godcom.

Tudi več drugih zdravic se pije, katerih pa nemorem vseh popisati. Eno naj še povem, ktera je pri vsaki gostii navadna:

Zdaj bomo pa pili v imenu tega,  
 Kater nam vse da,  
 Ni firšt ni kral, cesar tud nikdar,  
 Ampak sam večni Bog, kter nas reši iz nadlog!  
 To se pa pilo bo z odkritoj glavoj.  
 Brez vse dol postave, brez vse obriš-brade,  
 'Z rok v roke. Ne sme se reči: ja ne nak.  
 Kdor pa tega nezna, mora piti glažeka dva.

Zdaj se purani razrežejo, s kterimi ima starašina dosti opraviti. Na to pa reče ženinov starašina nevestnemu sta-